

ראיון עם אור חיים בן עטר, סטודנט שנה ד' במחלקת הכתיבה על ספרו החדש "ברד נחשים",
מראיינת שרית פלד:

ראיון בשביל השדות עם אור חיים בן עטר, שכתב את "ברד נחשים" ספר לנוער ולמבוגרים. הצטרפו
וקראו. אור מרגש ומרתק, אז בואו.

אני ממתינה בפתח השביל. מביטה ימינה, מזיזה את הראש שמאלה. זו הפעם הראשונה שאפגוש
את ברד נחשים, כלומר, את אור חיים בן עטר. אני לא ממתינה הרבה. אור מדייק בזמן, כמו שעון
שוויצרי. הנה הוא, אני מנופפת לו לשלום והוא חונה. הוא יוצא מן המכונית ומתקרב לשביל. אני
חושבת לעצמי, ככה בדיוק נראה פוטנציאל אדיר שמממש את עצמו בגיל כה צעיר.
אור לא יודע, אבל כשנפגשנו בפתח שביל ההליכה, מלבד התרגשות גדולה, הבטתי על הנעליים שלו
לראות שהוא קשר טוב את השרוכים. ככתוב בספרו, בפרק האחרון בפסוק האחרון: "אף אחד לא
יקשור לך את השרוכים יותר, איך שתקשור, ככה תלך", וזו היתה הליכה קשורה היטב עם יכולת
הקשבה, הכלה ואמונה, בדיוק כמו בספר הביכורים שכתב "ברד נחשים" על נעוריו ברמלה, על היותו
תלמיד כנה ט' המתקשה להתרכז בלימודים ולהכיל את הרעש הסביבתי הרגשי, על מאבקים
יומיומיים בגיל הנעורים, על הכתיבה החופשית שלו במחברת שבילקוט, כתיבה שפילסה לו את הדרך
להצליח להתמודד ולהאמין בעצמו. ולהרגע עם משקה ברד עם גומי נחשים.
אנחנו מתחילים ללכת ויש התרגשות גדולה. הרוח החלה לנשוב ואמרתי לאור שהוא הביא איתו את
כל הטוב ביום החם הזה. הוא הביא איתו רוח. הוא באמת אדם שמביא רוח וגם אמונה. אחרת כל
הפלא הזה לא היה קורה. בגיל 29 לאחוז ספר ביכורים מרגש במיוחד בהוצאת טל מאי, מעורר
הערכה רבה מאוד.

השאלה הראשונה שביקשתי לשאול היתה בנוגע לשם. אז לא התאפקתי ושאלתי:

♡ בעיניי, השם שלך מעורר עניין. יש בו את כל מרכיבי האור והחיות. אור חיים בן עטר - ספר לי
כיצד זכית לשם כזה מואר?

♡ אבא שלי היה אומר שאנחנו נצר לרבי חיים בן עטר שקוראים לו "אור החיים הקדוש", אף פעם
לא ווידאתי את זה עד הסוף אבל אני אמור להיות על השם שלו. השם שלי משתלב עם השם שלו.
ידעתי! זאת אומרת כל מי שיפגוש את אור או יצעד לצידו ירגיש תכף ומיד את הקסם והאור והרוח
והברכה. והרוח נשבה באותו רגע בפרוזדור השביל, ויכולתי לראות יהלום מנצנץ.

ככל שהלכתי לצידו של אור, זכיתי לשיתוף פעולה מרתק וחי. יכולתי לראות שאור נהנה מהמראות
של הטבע. ושאלתי כמו שהטבע רגיל:

♡ מהו הטבע בשבילך? האם אתה נהנה מפיסת אדמה, עץ ושמיים או שאתה טיפוס עירוני?

♡ טבע בשבילי הוא חלק מהחומרים שמטעינים אותי, אני אוהב את האדמה, את השמש ששורפת
לי את העיניים ומזכירה לי כמה כוח יש לה. ואם להגיד את האמת אני גם צריך קצת את העיר, טיפה
להיחנק מהפקקים ולהתעצבן, זה גם מטעין לא פחות.
אמרתי לאור שכאן מול הטבע אני נטענת ומקבלת את כל הרעיונות וההשראה. חשבתי בלבי שאמא
אדמה נותנת לי את הכוח. ולא יכולתי שלא לשאול על אמא שלו:

♡ ספר קצת על אמא שלך שהקדשת לה את הספר ("הספר הזה מוקדש לאומי. האישה היחידה
שהאמינה, גם כשלא היה במה") האם דמותה בספר זהה לדמותה במציאות? היא לא ויתרה לך?

♡ אמא שלי היא לב הדברים. זה כמו לחשוב על כדור הארץ ולא לחשוב על הליבה שיש בפנים,
ככה שההקדשה הזאת הייתה הכי טבעית והגיונית לי.
והשנים שהספר "קורה" בהן היו שנים שבאמת גם האכלתי את אמא שלי מרורים ושנים קשות בכל
מסגרת שהייתי, ביסודי, בחטיבה, בתיכון וגם בצבא. הייתי ילד לא פשוט אבל אמא שלי לא ויתרה,
היא אף פעם לא אמרה לי "צא מכאן אני לא יכולה להתמודד איתך". בתור אישה שמגדלת לבד שני
ילדים מתבגרים, כל אחד עם הרצונות והשגעונות שלו, זה לא משהו שקל להתמודד עם ילד שכל

שבוע משעים אותו, שנשאר בלי תיכון לתקופה לא קטנה בגלל בעיות משמעת וציונים לא ממש טובים. אז היא התעקשה ולמדה איך לדבר איתי, כמו שאני למדתי איך לדבר איתה. לבסוף היא למדה לקבל אותי ואני למדתי לקבל אותה ואת הרצונות שלה ובכל פעם שנפלתי ומעדתי היא עמדה מאחורי ומשכה אותי שאני לא אדרדר את עצמי עד הסוף. אז היא קצת דומה לאמא של מיכאל בסיפור, אבל היא דמות הרבה יותר גדולה ומדהימה בעיניי.

להשתגע מנחת, בחיי!

אור מחזיק את הספר לאורך כל ההליכה. בין מלה למשפט, אני מבקשת לצלם אותו כסופר המחזיק את ספר ביכוריו. הוא באמת אדם יפה ונינוח ומוקפד והוא עושה עם הקליק של המצלמה חסד גדול, עד כדי כך שיוצא לנו דוגמן מסלול. ככה נראה סופר? כן, בהחלט ככה. סופר מרגש מאוד.

♡ כיצד התרחש עליך כל הנס הזה של ספר ביכורים?

♡ הנס הזה היה באמת נס. התחלתי לימודי כתיבה במנשר (מכללת מנשר לאומנות), מקום עם המון אפשרויות לכתיבה ויצירה ואין הרבה כאלה בארץ וחשוב מאוד שיהיה מוסד כזה. הייתי שנה ראשונה ירוק יותר מכוסברה. ואז הכרתי את רועי (הסופר רועי סלמן) דרך חברים ונפגשנו פעם אחת, אפילו שלחתי לו איזה קטע שהיה פרק או התחלה של משהו כזה. מפה לשם הוא די יושב עליי עד שהצלחתי להשלים כמה פרקים ואז יותם נכנס לתמונה וככה הגעתי להוצאת טל מאי. בשביל ההליכה, לא סיפרתי לאור שאני יודעת איך הכל התחיל ושאני עוקבת אחר כתב היד הזה עוד בחיתוליו וזה היה לי ברור שאפגוש בטקסט מרגש ומעולה, רק לא תארתי לעצמי שאור יגיע לשביל ואוכל לראיין אותו. זו באמת זכות גדולה ולצידה סבלנות ואמונה.

♡ מי עודד אותך בדרך אל ההצלחה?

♡ יותם שווימר (העורך) ורועי סלמן (הסופר) "ישבו" עליי, גם כמה חברים ואחד מבני הדודים הקרובים שלי. אחרי שסיפרתי להם התעניינו כל הזמן, לפעמים קראו, אבל בעיקר דחפו אותי.

הכריכה של הספר מהפנטת וניצנצה לאורך כל הדרך אז שאלתי:

♡ ספר לי על הכריכה היפה הזו. איך קרה הפלא הזה?

♡ המחשבה שלי הייתה לייצר עטיפה שתהיה ה"דלת" ליצירה. השולחן והמחברת היו מבחינתי המפתחות לספר ולשים את זה על הכריכה היה נראה לי מזמין. ואז רני גרף (מו"ל וצלם) צילם את זה בצורה מדהימה, אני עדיין מסתכל על הכריכה ולא מאמין איך רעיונות ושיחות הופכים לתמונה כל כך יפה.

למעשה, אור ורני גרף, שמו פעמיהם אל רמלה, נכנסו לביה"ס של אור ובמרחב הכתה בה למד התיישב אור ליד השולחן והחלו הצילומים עם כל האלמנטים מן הנעורים בחטיבה. על הכריכה יש צילום תקריב על הלב של אור. אני אומרת לכם, הכריכה שווה לב זהב. כשחזרתי הביתה הבנתי שאור לא רחוק מגיל הנעורים שלו. וזה אומר שהוא הצליח לכתוב הכי קרוב לאמת. וזה מסמן לנו, לאנשים שכותבים ורוצים לכתוב שכדאי, אם אפשר, לצמצם את הפער בין התקופה שעליה אנחנו כותבים לזמן הוצאת כתב היד, כדי לזכות באותנטיות מזהרת וגם כדי להצליח להכנס לכתה שבה למדנו פעם, מזמן.

אבל הכי סקרן אותי לשאול את השאלות הבאות:

♡ אני מבינה שאתה מלמד בביה"ס שבו אתה בעצמך למדת. איך זה מסתדר? האם אתה מרגיש שסגרת מעגל? ואיך אתה עוזר לבני הנוער שאתה עובד איתם להוציא את הפוטנציאל הגלום בהם?

♡ לרוב הדרכתי קבוצות או הייתי אחראי משמעת. זאת הייתה חוויה אמתית של סגירת מעגל, קצת היה עמוס אבל זה היה לגמרי מדהים בשבילי כחוויה וכעבודה. ואני לא יודע אם אני מצליח להוציא פוטנציאל גלום, זה נשמע לי כזה מפוצץ כאילו אני הולך לפוצץ איזה מכרה ויצאו לי משם יהלומים. אני חושב שכל מפגש עם בני נוער הוא קריטי, מספיק פעם אחת שתצעק על תלמיד/חניך ביום לא טוב שלו או שלך ומשם הקשר שלכם גם יכול להתנתק. אני משתדל להיות בטוב עם בני הנוער,

לנסות להיות הוגן איתם ולא שיפוטי ולהתעניין בצורה הכי אמיתית. משם השיח והאמון גדלים והיכולת שלי ושל אותו נער או חברת נערים גדלה.

המשנה החינוכית של אור קסומה ומרתקת בעיניי. הוא מאמין בבני הנוער. הוא היה רוצה לראות יותר מרחב יצירתי ונגיש למימוש החלומות עבור בני נוער בסיכון שמתקשים לפרוץ את המחסום הרגשי. האם התלמידים שלך יודעים שאתה סופר? האם אתה הראשון ברמלה שפרסם ספר?

בתקופה שלימדתי אז "ברד נחשים" עוד לא היה מספיק שלם, אז לא באמת סיפרתי לתלמידים או החניכים שלי. אחר כך כשהספר התקדם גם מבחינת ההוצאה, אז כן דיברתי איתם וסיפרתי. התגובות היו נעימות, מבלבלות ומגוונות. ואני לא יודע אם אני הסופר הראשון ברמלה, אבל יש המון חברה מוכשרים שכותבים ברמלה.

גבירותי ורבותי, רמלה על המפה. אני בטוחה שטקסטים מרתקים מחכים לצאת לאור.

במהלך קריאת הספר הרגשתי שהגיבור מיכאל נע בין שני עולמות. עולם קשוח ודורש, ועולם של טקסט אינטלקטואלי פילוסופי. האם אתה מרגיש שאתה עצמך נע על המסלול הזה ואם כן, איך מאזנים את שני העולמות?

אני חושב ששני העולמות הם אותו עולם, אולי כל אחד נמצא ברובד אחר משל עצמו. אני רואה גם בעולם ה"פילוסופי אינטלקטואלי" שיש דברים קשוחים. וגם בעולם ה"קשוח" יש דברים שהם פילוסופים ואינטלקטואלים. עכשיו ההרגשה עצמה בהתחלה היא מוזרה ובהתחלה באמת הייתה לי הפרדה, נסיתי באמת "לחלק" את העולם כי זה באמת יכול לכפף. רק לפני עשור ישבתי בשכונה עם בני דודים שלי והחברים שלהם ואולי היו יכולים לקרוא לי "ערס", והיום אני נוסע פעם בשבוע ללמוד אומנות בתל אביב. אז בהתחלה חשבתי שיש דיסוננס קשה, אבל עם הזמן העולם הזה נראה לי הגיוני ומובן, אז האיזון ככה נראה לי יותר אפשרי.

אי אפשר לפספס ברומן הנעורים, את ההתייחסות שלך לדימוי הגוף. האם כנער סבלת מכך? מה יש לך לומר לבני הנוער שמתעסקים בלי הפסקה בנראות החיצונית?

אפשר להגיד שסבלתי את זה, היה חרם מתישהו ביסודי אבל זה תמיד היה נראה לי נורמלי כי תמיד היו לי חברים. אבל זה כן היה מעצבן שהייתי "צבוע" בצבע אחד, הייתי "השמן" וזה היה מעלה לי ת'עצבים ברגע, אם מישהו היה אומר משהו על המשקל שלי, אבל בסדר, אתה גדל אל תוך זה וחי את זה ונראה לי שבתור מישהו שנחשב ל"שמן" בחברה לא חושב על זה גם כל היום. לדעתי, בני נוער צריכים לנסות לאהוב את עצמם, זה יותר חשוב לפני שמישהו יאהב את איך שהם נראים או את מה שהם חושבים. בעיניים שלי זה קצת מתמטיקה, אתה אוהב את עצמך אז מן הסתם אתה גם "משקיע" עושה יותר דברים שאתה אוהב והם עושים אותך מאושר ובנקודה הזאת הנראות החיצונית כבר לא מעניינת.

מתי התחלת להיות מודע לכך שאתה אדם כותב? שאתה מבטא את עצמך מצוין בכתיבה?

זה משהו שלקח לי המון זמן לקבל ולהיות מודע אליו. בבית ספר תמיד נמשכתי אל המקצועות ההומניים, אבל ה"מומחים" וה"יועצים" שם החליטו שאני "מאבד" את עצמי בתשובות ואני צריך להבחן בעל פה אחרת אני צריך ללכת לבית ספר מקצועי. בכלל בית הספר לרוב דיכא לי את ה- לכתוב ועם זה גם את ה-לקרוא. וההחלטה הזאת הרחיקה אותי מהכתיבה המון זמן מהחיים שלי, ונראה לי שהיום אני קצת יותר מעכל את זה ומפנים את הדבר הזה. התשובה הזו מעודדת מאוד ומניחה את העובדה המוצקה שכתובה היא בעירה פנימית ואף אחד לא יוכל לדכא אותה.

ובכל זאת, היתה שם מורה אחת, מנטורית לחיים שהכילה את אור בנעוריו. המורה הזו מוזכרת בספר כדמות שהעניקה כוחות ואמון ברגעים קשים. היא מוזכרת בספר במבט חיובי ואוהב. עבורו, כל משפט שלה הדהד עד למקום התפתחות חדש. הנה דוגמה מתוך הספר: "מצוינות היא דבר יחסי אבל גם כזה שדורש שיפור תמידי". אור יודע לומר שהיא עזרה לו להמשיך ולהתמיד ולדעת שיש אפשרות להצליח במקום שבו מתקשים להאמין שיצא ממך משהו.

האם היו "נפילות" בדרך בזמן כתיבת הספר? ומה תיחזק את הרצון שלך עד הסוף לפרסם אותו?

כן היו המון נפילות, עניינים סביב הלימודים, סביב הזוגיות, המשפחה, הכל לפעמים הופך לכבד, במיוחד כשאתה כותב למשהו שאתה לא יודע אם בסוף יקרה או יתפרסם. אבל מה שהכי תיחזק או עזר לי להיות שם עד הסוף זו המחשבה שיש לי צ'אנס להביא את הכתיבה שלי למקום מסוים שיגיע לעוד אנשים, וזה היה בשבילי המון.

מתי אתה מוצא את עצמך כותב והאם יש מקום מסוים שנוח לך לכתוב בו?

היום, אני מנסה יותר להכניס את עצמי ללו"ז כשאני כותב. זאת אומרת לבחור ממש ימים ולכתוב בהם, בדרך כלל עם שותף או שותפה. אבל אם יש לי משהו לכתוב בכל מקום אז אני אכתוב, גם אם אני צריך לעצור את האוטו בצד כי יש שורה שחוזרת לי בראש עוד פעם ועוד פעם, אני רוצה לתפוס אותה. וברוב הזמן שיהיה מוזיקה, לא משנה איזה העיקר שתהיה.

הספר שלך מלווה בפסקול מוסיקלי מעניין וקצבי ועמוק שמרטיט את מיתרי הלב. ספר לי לאיזה מוסיקה אתה מאזין? על איזה מוסיקה גדלת בבית?

גדלתי עם מוזיקה בעיקר ערבית, עירקית מצרית. לאמא שלי היה חשוב להסביר לי את ההבדלים. תקופה קצרה גם בחיים שלי אבא שלי היה משמיע לנו ספרדית, זה משהו שאני גם שומע עד היום יחד עם המוזיקה הערבית. בני הדודים שלי כל אחד מהם הכיר לי משהו אחר, גם אחותי. בעיקר פופ ורוק ודברים כמו רדיוהד או מאיר אריאל ושלמה ארצי. אז היום אני משתדל לשמוע הכל וכל הזמן וזה כמו איזון כזה לנפש, אבל אם כאילו מיינסטרים של "אור" אז בעיקר ראפ.

אני אומרת לאור בדיוק בסיבוב של השביל שלאורך העלילה של "ברד נחשים" שזורים קטעי שירה מרגשים (קולו הפנימי של הגיבור הספרותי), ובעיניי הוא גם כותב שירה. אז שאלתי את המשורר שבו האם נראה ספר שירה בעתיד? ואור אומר בצניעות גדולה שהוא שואף לכך אבל לא יודע מה מחכה בעתיד.

אני יודעת לומר שאור מצליח לתמצת רגש עז ומציאות יומיומית אל תוך שורות קצרות יפות ומדויקות שהן מפלט למצוקות ואני מקווה מאוד שהוא ישורר לנו בהמשך.

ביקשתי לדעת מה חלם אור להיות כשהיה גדול, אז שאלתי:

נראה לי שבגיל מסויים רציתי להיות ראפר, וכמו כולם גם מתישהו שוטר. אני לא זוכר מה בא לפני מה, אם להגיד את האמת. אני מחייכת לעצמי כי גם אני רציתי להיות שוטר. לא יצא. אולי אהיה סופרת יום אחד, כמו אור.

אתה יכול לציין ספרים שקראת כילד? כבוגר? שהשפיעו עליך

בתור ילד לא באמת קראתי. בעיקר שמעתי מוזיקה ובגיל שמונה עשרה שבע עשרה כזה, בעיקר כשגילתי שיש לי יכולות של למידה באיזה שהוא שלב, אז גם התחלתי לקרוא ספרים. אם אני לא טועה בהתחלה קראתי סדרת ספרים שנקראת "מועדון הגמל" של דייוויד בלאדצ'י ואחר כך לרוב קראתי ביוגרפיות וספרי מלחמה.

באיזה גיל התחלת לראות מעבר למה שקורה בשכונה שלך ברמלה? מתי עזבת את העיר ואיך זה מרגיש?

אני חושב שבתור ילד שאמא שלו הייתה חרדה עליו שלא יסתובב עד מאוחר בשכונה, התעמקתי יותר במחשב ובטלוויזיה וקצת הבנתי שהעולם גדול יותר מרמלה.

הצבא חידד את זה יותר ועד היום כל טיסה שלי לכל מקום בעולם או אפילו למקום בארץ, אני מתפלא מחדש עד כמה כל אזור ומקום יש לו את הייחודיות והדברים שלו, זה משגע אותי.

האם יש אנשים מסוימים שאתה יכול לומר שהשפיעו עליך? שגרמו לך לשנות את מסלול חיך?

אני חושב שלאורך כל החיים הקצרים שלי היו המון דמויות בדרך. לכל תקופה היתה את הדמות ששאבתי ממנה וראיתי בה מקום לשאוף אליו. אבל אני יכול להגיד שעד היום אני מעריך את אמא שלי, ובעיקר את בני הדודים שגדלתי איתם.

שוב, להשתגע מנחת, בחיי!

אני אומרת לאור שבספר יש משפטים מאוד בוגרים ועמוקים, משפטים של חכם השבט. איך זה מסתדר עם הגיל הצעיר שלך? ואור ענה כך:

רוב הזמן היו סביבי אנשים שגדולים ממני. תמיד היו חברים בגילי וגם קטנים ממני, אבל תמיד הרגשתי שאני יושב ושומע את השיחות של המבוגרים ושל הדודים שלי כאילו אני בכיתה, ישבתי והקשבתי לדברים שהם אמרו לעשות, ולא לעשות, אז אולי זה משם בכלל, וזה לא אני. והמשפטים האלה הביאו אותי להבנה העמוקה, שאור הוא קופירייטר בנשמה. כלומר, הוא כותב משפטים מאוד חזקים שמתלבשים מאוד יפה על הלשון, על המציאות, על החיים. ואני שואלת האם הוא מודע לכך?

יש מצב. אני לא עובד בזה, בנתיים, אבל אולי. אני אומרת לאור שזה הדבר הבא והוא חייב לעשות עם זה משהו. זו כתיבה גאונית.

האם יש במשפחתך אנשים נוספים שעוסקים בכתיבה או בסוג אחר של אומנות?

כן. קודם כל סבא שלי היה כותב לזמר עירקי שעלה איתו לארץ, הדודים שלו גם היו כותבים לו. הזמר עצמו הוא בכלל דוד של סבא שלי זכרונו לברכה. ויש את בן דודה שלי אסי מ"מה קשור" שהוא גאון קומי, וכמובן עוד כמה בני דודים שלי שמוכשרים בטירוף. חלק במשחק, חלק בשירה ואני מת שמשהו טוב יקרה להם כבר. עכשיו הכל מובן. זה כנראה זורם בגנים. אור הוא סופר, משורר וגם איש קומי. "ברד נחשים" הוא בית לכל הכישורים האלה. כדאי לכם לקרוא.

כיצד המשפחה שלך/בת הזוג שלך מגיבים לפרסום המרגש הזה?

אמא שלי תמיד שואלת מתי זה יכניס כסף, אבל היא תומכת ומכילה כמו שהיא תמיד עושה. והבת זוג שלי לפעמים מתרגשת יותר ממני.

האם אתה חושב כבר על הספר הבא? ואם כן, באיזה נושא הוא יהיה?

כן, האמת שאני חושב על ספר ילדים לגיל הצעיר עד יסודי. ספר שיתאר עלייה מעירק, זה אחד מהחלומות שלי עכשיו. אני מאחלת לאור שזה יתממש כי הרעיון הוא אדיר.

מורגש ביתר שאת, שהכתיבה של אור ממעמקי הבאר השופע שלו. הדימויים, היכולת הזו לכתוב באופן כה זורם ואנושי ופשוט. אור הוא פורץ דרך, שהצליח להוציא לאור ספר על חיי הנעורים שלו בגיל כה צעיר ועל זה הוא אומר: "לא מאמין ועדיין אני באיזה ענן שלא מתאדה". הוא הגשים חלום אדיר עבור עצמו, אוחז בכתב יד שהוא קווים לדמותו, תבנית נוף מולדתו, ומוסיקת חייו, ואני מאחלת לו הצלחה וברכה ענקית. אני בטוחה שנשמע עליו רבות. ♥